

PROVERBS EXPRESSING LABOR ACTIVITY IN ENGLISH AND KARAKALPAK LANGUAGES

Kutlimuratova Aysuliw Baxitovna

KsU doctoral student

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11666789>

ARTICLE INFO

Received: 08th June 2024

Accepted: 14th June 2024

Online: 15th June 2024

KEYWORDS

Proverbs, English language, Karakalpak language, labor activity, comparative analysis, cultural values, metaphors, motivation to work.

ABSTRACT

This article is a comparative analysis of proverbs on work in English and Karakalpak languages. The study focuses on the analysis of cultural values, national characteristics and motivation to work, which are reflected in the use of work proverbs. The authors explore the similarities and differences in the use of phraseological units, symbols and metaphors associated with hard work and achieving success.

MIYNET ISKERLIGIN SÁWLELENDIRIWSHI QARAQALPAQ HÁM INGLIS TILINDEGI NAQIL- MAQALLAR

KUTLIMURATOVA AYSULIW BAXIT QIZI

QMU doktorantura studenti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11666789>

ARTICLE INFO

Received: 08th June 2024

Accepted: 14th June 2024

Online: 15th June 2024

KEYWORDS

Naqil-maqallar, inglís tili, qaraqalpaq tili, miynet iskerligi, salıstırw, mádeniy qádiriyatlar, metaforalar, miynet motivaciyası.

ABSTRACT

Bul maqala inglís hám qaraqalpaq tillerinde miynet iskerligi boyınsha maqallardıń salıstırmalı analizi bolıp tabıladı. Izertlew mádeniy qádiriyatlar, milliy ayırıqshalıqlar hám miynet motivaciyasını analiz etiwge qaratılğan bolıp, olar miynet boyınsha maqallardı paydalanıwda sáwlelenedi. Avtorlar miynetsúyiwshilik hám tabısqa erisiw menen baylanıslı frazeologik birlikler hám metaforalardan paydalanıwdağı uqsaslıq hám ayırmashılıqlardı úyrenedi.

Naqıllar málim bir mádeniyat danalıǵı hám qádiriyatların óz ishine alatuǵın qısqa, dástúriy sóz dizbekler bolıp tabıladı. Olar adamlardıń turmıstıń túrli iskerlik tarawların, sonday-aq miynet iskerligin aqlıy hám basqarıw usılları haqqında túsinik beredi [2]. Bul maqalada inglís hám qaraqalpaq tillerinen mısallar járdeminde miynet iskerligin awızsha ańlatıwshı naqıllardıń lingvistik hám mádeniy qásiyetleri kórsetilgen. Inglís tilinde miynet iskerligi menen baylanıslı naqıllar kóp bolıp, olar miynetsúyiwshilik hám qatańlıqtıń áhmiyetin sáwlelendiredi. Bul naqıllardı analiz qılıw arqalı biz metafora, eliklew hám alliteraciya sıyaqlı

hár qıylı lingvistikalıq qurallardı baqlawımız múmkin, bul olardıń tásirli tábiyatına úles qosadı. Bunnan tısqarı, miynet haqqındaǵı inglis naqıllarına kiritilgen mádeniy ayırıqshalıqlar miynetsúyiwshilik, belsendilik hám shıdamlılıqtı qádirleytuǵın jámiyetti ashıp beredi. Inglis naqılların basqa mádeniyat wákılleri menen salıstırıw arqalı biz túrli jámiyetler miynet iskerligin qanday qabıllawı hám ústinligin jaqsıraq túsiniwimiz múmkin.

Qaraqalpaq tiline itibarımızdı qaratqan halda, bul Oraylıq Aziya mádeniyatı sheńberindegi miynet iskerligin awızsha ańlatıwshı naqıllarda bar bolǵan ayırıqsha til qásiyetlerin úyrenemiz. Bul maqala arqalı biz Qaraqalpaq naqıllarında miynet, háreket hám tabıs ideyaların jetkiziw usılların ashıp beremiz. Qaraqalpaq naqıllarınıń miynet haqqındaǵı mádeniy qásiyetlerin úyreniw bul jámiyettegi miynet iskerligin qollap -quwatlaytuǵın qádiriyatlardı kórsetip beredi. Qaraqalpaq naqılların inglis naqılları menen salıstırıw arqalı biz tiller hám regionlar boyınsha miynetti mádeniy ayırmashılıqlardı anıqlaw múmkin. Sonlıqtan, bul maqala inglis hám qaraqalpaq tillerinde miynet iskerligin awızsha ańlatıwshı naqıllardıń lingvistik hám mádeniy tárepleri haqqında tolıq sıpatlama beriwge qaratılǵan. Bul naqıllardıń quramalı nuansların úyreniw arqalı biz miynet jáne onıń jámiyettegi ornı haqqındaǵı túsiniǵimizdi qalıplestiretuǵın mádeniy qádiriyatlar hám normalar haqqında qımbatlı túsiniqlerdi iyelewimiz múmkin.

Miynet iskerligin ańlatıwshı inglis naqılların úyreniw xalıq danalıǵına kórsetiwshı qádiriyatlardı, miynetke qatnastı túsiniwge múmkinshilik beredi. Tórende miynet haqqındaǵı ayırım inglis naqıllar keltirilgen:

1. "Hard work never killed anyone" - Qattı miynet ele hesh kimdi óltirmegen. Bul naqıl miynet zárúrligin aytıp ótedi hám miynet zıyanlı emes, bálki salamatlıq ushın paydalı ekenligin aytıp ótedi.
2. "Many hands make light work" - Kóp qol jumıstı ańsatlastıradı. Bul sóz dizbegi jámáátlik jumıstıń natiyjeliligini hám jámáátlik háreket miynetti qanday ańsatlastırıwın aytıp ótedi.
3. "The early bird catches the worm" - Kim erte tursa, Quday oǵan beredi. Bul naqıl tabısqa erisiw ushın azanda erte háreketti baslawdıń áhmiyetin aytıp ótedi.
4. "Work smarter, not harder" - Qattı emes, sanalı isleń. Bul naqıl tekǵana fizikalıq zorıǵıwdı emes, bálki jumısta sanalı texnika hám strategiyalardan paydalanıwdı talap etedi.
5. "Rome wasn't built in a day" - Rim bir kúnde jaratılamaǵan [5]. Bul sóz tabıs hám mazmunlı tabıslar waqıt, taqat hám miynetsúygishlikti talap etiwın yadqa saladı. Miynet haqqındaǵı inglis naqıllar aqıl menen islew qábileti hám nátiyjege umtılıw menen baylanıslı xalıq danalıǵı hám qádiriyatların sáwlelendiredi.

Qaraqalpaq mádeniyatında miynettiń danalıǵı hám qádiriyatların jetkizetuǵın miynet iskerligi tuwrısında kóplegen naqıllar bar. Tórende qaraqalpaq tilinde miynetke qatnastı bildiriwshı naqıllardıń ayırım mısalları keltirilgen:

1. " Miynettiń kózin tapqan,
Baqıttıń ózin tabadı." – Mehnat qılǵan kishi natijasını ko'radi.
2. "Miyneti azdıń miywası az." – Mehnatsız hosil bo'lmaydi.
3. "Jan qıynamay jumıs pitpes,
Talap qılmay muratqa jetpes." – Og'ir mehnat yaxshi natija beradi.
4. Miynettiń jolı qattı, nanı tatlı.

5. Miynet penen tanılğan erdiń,
Máńgilikke óshpeydi tariyxtan atı.
6. Uyıqlamasañ ashılmaydı qabağıń,
Miynet etpey aǵarmaydı tamağıń.
7. Eńbekli er erinbes,
Miynetsiz dúnya kórinbes [3].

Bul naqıllar miynetke bolǵan dástúriy qatnastı sáwlelendiredi jáne onıń áhmiyeti, nátiyjeliligi hám insannıń ómirine bolǵan zárúriyatın aytıp ótedi.

Miynet haqqındaǵı inglis hám qaraqalpaq naqılları arasında salıstırma analiz ótkeriw ushın tómendegi táreplerge itibar qaratıw múmkin:

Uqsaslıqlar: Eki mádeniyat da miynetsúygishlik hám tabısqa erisiwde qatańlıqtı qádirlesedi. Eki mádeniyatta da miynet insannıń ómiriniń zárúrli strukturalıq bólegi retinde qaraladı. Eki mádeniyat naqılları hám sózleri miynet menen baylanıslı uqsas belgiler hám metaforalardan paydalanadı.

Ayrırmashılıqlar: Miynet motivatsiyasında - hár bir mádeniyat naqıllarında hár qıylı mádeniy qádiriyatlardı sáwlelendiriw múmkin. Miynetke jáne onı bahalawǵa dástúriy jantasıwlarında - túrli milliy ayrıqshalıqlar naqıllardıń mazmunında sáwleleniw múmkin. Hár bir tilge tán bolǵan ayrıqsha frazeologiyalıq birliklerden paydalanadı

Salıstırwǵa mısallar: "No pain, no gain" (inglis.) vs. "Mashaqatsız tabısqa erisip bolmaydı." (qaraqalpaq)

- "Hard work pays off" (inglis.) vs. "Qattı miynet óz miywesin beredi." (qaraqalpaq)

- "The early bird catches the worm" (inglis.) vs. "Erte turǵan kisiniń quday ońlar isin." (qaraqalpaq)

Miynet haqqındaǵı inglis hám qaraqalpaq naqılların salıstırma analiz qılıw miynet ma`nisine salıstırǵanda ulıwma tiykarlardı hám túrli mádeniyatlarda oǵan bolǵan jantasıwdaǵı ayrırmashılıqlardı ashıp beredi.

Juwmaq. Bul izertlew juwmaqında mádeniy qádiriyatlardı sáwlelendiriw hám miynet iskerligin bekkemlewde naqıllardıń áhmiyeti tuwrısında bir neshe tiykarǵı juwmaqlardı ajratıp kórsetiw múmkin: Naqıllar xalıq danalǵınıń zárúrli bólegi bolıp tabıladı hám jámiyet qádiriyatların áwladtan - áwladqa jetkizedi. Miynet haqqındaǵı inglis hám qaraqalpaq naqılları miynetsúygishlik hám jumıstıń áhmiyeti haqqındaǵı ulıwma qádiriyatlardı sáwlelendiredi. Inglis hám qaraqalpaq tillerindegi naqıllardıń salıstırma analizi túrli mádeniyatlarda miynetti túsiniw hám qádirlewge jantasıwdaǵı uqsaslıq hám ayrırmashılıqlardı ashıp beredi. Miynet haqqındaǵı naqıllardı úyreniw túrli mádeniyatlar arasındaǵı óz-ara túsiniw hám óz-ara qatnaslardı jaqsılawǵa járdem beredi, sonıń menen birge, miynet iskerligi motivaciyası hám nátiyjeliligin asırıwda paydalı bolıwı múmkin. Solay etip, inglis hám qaraqalpaq tillerinde miynet haqqındaǵı naqıllardı úyreniw túrli jámiyetlerde mádeniy qádiriyatlar hám miynetke bolǵan qatnastı tereńrek túsiniwge múmkinshilik beredi, usınıń menen birge olardıń dúnyaǵa kóz qarasin qalıplestiriwdegi áhmiyetin aytıp ótedi.

References:

1. Apresyan, Y.D. (1995). Obshchaya teoriya lingvokulturologii. Moskva: Nauka.

2. Jarımbetov Q., Genjemuratov B. Ádebiyat teoriyası. –Tashkent, “Sano-Standart”, 2018
3. Maqsetov Q. Qaraqalpaq xalqınıń kórkem awızeki dóretpeleri. - Nókis, «Bilim». 1996
4. Mámbetov K. Erte dáwirdegi qaraqalpaq ádebiyatı. Nókis, «Bilim», 1992
5. Mieder, W. (2004). Proverbs: A Handbook. Westport, CT: Greenwood Press.
6. Paxratdinov Á. «XIX ásirdeń aqırı XX ásirdeń basındaǵı qaraqalpaq ádebiyatı tariyxı» Nókis, «Bilim», 1996
7. Taylor, A. (1931). The Proverb. Cambridge, MA: Harvard University Press.
8. Wierzbicka, A. (1992). Semantics, Culture, and Cognition: Universal Human Concepts in Culture-Specific Configurations. New York: Oxford University Press.
9. Wolfson, N. (1989). Perspectives: Sociolinguistics and TESOL. New York: Newbury House.